

Glamping kao potencijal za održivi razvoj turizma

Fabečić, Tea

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:191:367662>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Preddiplomski sveučilišni studij

TEA FABEČIĆ

Glamping kao potencijal za održivi razvoj turizma

Glamping as a potential for sustainable tourism development

Završni rad

Opatija, 2023

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Preddiplomski sveučilišni studij
Studijski smjer: Menadžment održivog razvoja

Glamping kao potencijal za održivi razvoj turizma
Glamping as a potential for sustainable tourism development

Završni rad

Kolegij: **Marketing održivog razvoja**

Student: **Tea Fabečić**

Mentor: **Izv. prof. dr. sc. Lidija Bagarić**

Matični broj: **25024MO19**

Opatija, srpanj 2023.

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG RADA

Tea Fabečić
(ime i prezime studenta)

25024
(matični broj studenta)

Glamping kao potencijal za održivi razvoj turizma

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, 19.07.2023. _____

Potpis studenta

SAŽETAK

Turizam je brzorastuća djelatnost koja danas ima sve veći utjecaj na zajednicu. Njegov utjecaj danas se očituje na okoliš. Turizam je veliki zagađivač i neodrživ je, stoga je potrebno provesti promjenu i pristupiti na drugačiji način. Zbog toga se javlja pojam održivi razvoj turizma kao i koncept održivog razvoja kako vi se postiglo blagostanje u svijetu. Zbog masovnog turizma i sve veće zahtjevnosti gostiju počinju se javljati selektivni oblici turizma koji su suprotnost masovnom turizmu. Glamping kao pojam nedavno se pojavljuje u svijetu, iako sama ideja datira stoljećima unazad. Glamping povezuje selektivnost, zahtjevnost gostiju i održivost, što čini savršen odgovor ponude na današnju potražnju. Glamping održivi smještaj ima nulti utjecaj na okoliš te koristi održive tehnologije, potiče lokalni uzgoj hrane i provođenje vremena u prirodi. Promiče zdrav način života i vrijeme u prirodi koje danas nema mnogo ljudi zbog velike naseljenosti gradova. Glamping u Hrvatskoj još je nov pojam gdje ima mnogo mjesta za napredak. Hrvatska svojim prirodom, kulturom i poviješću ima veliki potencijal za razvoj turizma, pa tako i za razvoj glampinga. Smanjilo bi posljedice masovnog turizma u Hrvatskoj i njezin turizam preusmjerilo u drugačiji i bolji pravac.

Ključne riječi: glamping; održivost, održivi razvoj turizma

SADRŽAJ

Uvod	1
1. Kamping turizam	3
1.1. Povijest kampinga	3
1.2. Organizacije kamping turizma	5
1.3. Vrste kampova.....	6
1.3.1. Kamp	7
1.3.2. Kamp naselje	7
1.3.3. Kampiralište	8
1.3.4. Kamp odmorište	8
2. Održivi razvoj turizma	9
2.1. Održivi razvoj.....	11
2.2. Održivi razvoj turizma u Hrvatskoj	14
3. Glamping turizam	16
3.1. Povijest glampinga	18
3.2. Zakonodavni okvir glampinga u Republici Hrvatskoj	19
4. Povezanost glampinga i održivosti	20
4.1. Održive metode i tehnologije glamping resorta	22
5. Glamping u Hrvatskoj	24
6. Noa glamping resort	26
Zaključak	29
Popis literature	30
Popis slika	32

Uvod

Turizam je danas jako raširena i sve važnija djelatnost današnjice. Jedna je od najbrže rastućih djelatnosti s mnogo pozitivnih ekonomskih učinaka. Mnogi postaju svjesni njegove važnosti i utjecaja u svijetu. Turizam povezuje ljude i djelatnosti koji kreiraju zajedno turistički proizvod. Danas na tržištu postoje mnoge vrste turističkih proizvoda i njihov raspon je sve veći i diferenciraniji. Potražnja postaje sve zahtjevnija, selektivnija, ali i ekološki osvještenija, pa je mnogo teže zadovoljiti njihove potrebe i biti inovativan. Potražnja se počinje dijeliti u sve različite grupe te ponuda mora dobro procijeniti u što će ulagati i što će joj na kraju donjeti profit. Ponuda mora težiti savršenstvu kako bi se probila na tržištu i bila primijećena, a ni tada joj nije zagarantiran uspjeh. Potrebno je mnogo planiranja i uzimanja u obzir svih faktora koji na to mogu utjecati. Promjene su sve brže i ništa više nije dugoročno, odavno više ne postoji „sigurna opcija“ poslovanja. Sve se diferencira i uvijek postoji određeni rizik.

Uz veliku ekspanziju turizma dolazi i do većih potreba turističkog sektora za resursima. Korištenjem resursa, pogotovo ograničenih i neodrživih, dolazi do većeg zagađenja okoliša. Danas je turizam jedan od najvećih zagađivača okoliša. Šteti okolišu od štetnih plinova do otpada i jako brzo degradira okoliš. Degradacija okoliša pogotovo je prisutna kod masovnog turizma. Zbog toga javlja se potreba za održivim razvojem turizma što je sve češća tema današnjice. To je jedan od ključnih izazova u 21. stoljeću te je potrebno to ostvariti radi budućeg razvoja, ali i opstanka. Nedvojbeno je da mora doći do neke promjene.

U zadnjih nekoliko godina glamping postaje novorastući trend u turizmu. Sve više glamping resorta se otvara u Hrvatskoj i svijetu. Glamping je spoj kampiranja i glamura, dvije stvari koje su na prvi pogled nepovezive. Kampiranje pruža kontakt s prirodom, ali može biti naporno i nelagodno za te glamping nudi rješenje za taj problem. Glamping uz kontakt s prirodom nudi i luksuzni smještaj s pet zvjezdica kako bi komfor gostiju bio na najvećoj razini. Uz najbolju uslugu gostima, glamping je jedan od održivih oblika turizma i potiče održivi razvoj. Savršen je odgovor turističke ponude na potražnju i postaje sve veći na turističkom tržištu kako se povećava broj ekološki osviještenih gostiju. Svojoj popularnosti može i zahvaliti promjenama u načinu života ljudi današnjice i njihovog razmišljanja kako treba izgledati savršen odmor. Sunce i more nisu više glavna stvar koju ljudi očekuju, već žele i zabavu, učenje, rekreaciju, kontakt s drugim ljudima i prirodom.

U ovom radu obradit ću temu glamping kao potencijal za održivi razvoj turizma kroz šest glavnih poglavlja. U prvom poglavlju objasniti ću što je kamping od kojega je sve poteklo, povijest, kamping organizacije i vrste kamping smještaja. Nakon toga u drugom poglavlju piše se održivim razvoju turizma. Navedene su njegove značajke, djelovanje, ciljevi te kakav je održivi razvoj turizma u Hrvatskoj. U idućem poglavlju opisan je održivi razvoj i njegovi ciljevi. U trećem poglavlju prelazi se na glavni rada, glamping. Opisane su njegove karakteristike, povijest i zakonodavni okvir. Četvrto poglavlje uključuje povezanost glampinga s održivosti i objašnjene su tehnologije koje se koriste da bi glamping smještaj bio održiv. Peto poglavlje razrađuje glamping u Hrvatskoj u kojemu se opisuju glampisti kao drugačiji turisti i ponuda i stanje glampinga u Hrvatskoj. U šestom poglavlju navodi se primjer glamping poslovanja – Noa glamping resort na Pagu, kao novi uspješan primjer glamping poslovanja. Na kraju je zaključak u kojemu se daju prijedlozi i poboljšanja te korištena literatura.

1. Kamping turizam

U rječniku ugostiteljsko-turističkih pojmova, kamp se opisuje kao ugostiteljski objekt u kojem se gostu pružaju usluge smještaja na otvorenom prostoru, a mogu se pružati i druge usluge uobičajene u toj vrsti ugostiteljskog objekta.¹ Riječ kamp ima podrijetlo u latinskom jeziku, dolazi od riječi „*campi*“ ili „*campus*“, što znači ravan ili otvoren prostor ili polje. Kamp je internacionalna riječ koja je ista u mnogim jezicima i ima englesko podrijetlo. Prevedena je kao tabor ili logor, ali može značiti i odmor u prirodi, noćiti na otvorenom ili logorovati u prirodi. U Hrvatskoj poslovanje kampova određeno je propisima i pravilnicima. To su: Pravilniku o razvrstavanju, minimalnim uvjetima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata kampova iz skupine „Kampovi i druge vrste ugostiteljskih objekata za smještaj“ (NN 75/08 i 45/09); (NN 75/08); (NN 45/09)⁶ te Pravilniku o razvrstavanju i kategorizaciji drugih vrsta ugostiteljskih objekata za smještaj iz skupine „Kampovi i druge vrste ugostiteljskih objekata za smještaj“ (interno pročišćeni tekst Pravilnika iz NN 49/08 i 45/09); (NN 49/08); (NN 45/09)² U Hrvatskoj kampiranje se najčešće javlja kao boravak u šatoru, kamp prikolici, mobilnoj kućici, kamp kućici ili drugoj opremi koja je namijenjena za otvoreni prostor u kampovima.

Kamping je skraćenica od pojma „kamping turizma“ koji opisuje odnose između ponude i potražnje te vrste turizma. U 20. stoljeću kamping je obilježio razvoj turizma i jedan je od najvažnijih faktora kod masovnog turizma. Mnogi kamping asociraju kao „siromašna vrsta turizma“ zbog svoje jednostavnosti, ali kamping je danas daleko od toga. U Hrvatskoj četvrtina smještajnih kapaciteta su kampovi, a u Europi čine čak trećinu. Po tome se može vidjeti da kamping ima velik udio u smještajnim kapacitetima u Hrvatskoj i Europi. Zbog toga razvoj kamping turizma može mnogo doprinijeti razvoju cjelokupnog turizma u Hrvatskoj, a i u Europi.

1.1. Povijest kampinga

U povijesti ljudi su se selili sa mjesta na mjesto u potrazi za resursima kako bi preživjeli. Takav način života ljudi su prakticirali u svim dijelovima svijeta. Boravak na jednom mjestu na kratko vrijeme bio je sasvim normalna stvar. Nastambe su bile vrlo jednostavne od materijala iz prirode. Kasnije je izumljen šator koji je također služio kao privremena i kratkotrajna nastamba. Šatori su bili korišteni kao i privremeni smještaj u ratovima kako bi se vojska odmorila od bitke. Iako je danas korišten većinom za odmor i rekreaciju, neki narodi i dalje žive u njima.

¹ Galičić V.: Rječnik ugostiteljsko-turističkih pojmova, Rijeka 1999, Vlastito izdanje, str. 119

² Cvenić Bonifačić, J.: Kamping, osnove hrvatskog i europskog kamping turizma, poreč 2011, str 7

Početak kampinga kakvog znamo danas nije izašao iz ratnih i potreba za preživljavanjem, već iz želje boravka u prirodi i dokolice. Ne zna se sa sigurnošću od kuda zapravo potječe pravi kamping turizam. Postoji teorija da potječe od njemačkih i skandinavskih studenata osnivanjem skautskog pokreta. Skautski pokret je pokret o osnivanju izviđača koji se bave istraživanjem prirode, socijaliziranjem i učenjem korisnih vještina za boravak u prirodi. Druga teorija je da je kamping turizam poznat današnjici počeo u Engleskoj zbog brzog razvoja gradova i industrije što je rezultiralo gubljenje kontakta s prirodom. Početkom kampiranja u Europi može se smatrati jedan značajan događaj koji se zbio u Velikoj Britaniji. Naime, već 1886. Englez G. Stables konstruirao prvu prikolicu koja je imala turističku svrhu. Prikolica je bila vučena konjskom zapregom, a postoji i danas. U vlasništvu je britanskog kluba „The Caravan Club“, utemeljenog 1907. godine koji danas broji više od milijun članova s obiteljima³

Thomas Hiram Holding, „otac“ modernog kampiranja, osniva prvi kamping klub na svijetu, „The Association of Cycle Campers“, 1901. godine u Oxfordu. Do 1907. godine uspio je udružiti više drugih klubova te je preimenovao svoju udruhu u „Camping Club of Great Britain and Ireland“. Robert Falcon Scott, poznati istraživač Antarktika, postao je prvi predsjednik Camping Cluba 1909. godine.⁴ Napisao je prvi priručnik za kampiranje u kojemu je opisivao svoja iskustva te se zvao „The Camper’s Handbook“.

Koliko je poznato, prvi europski kamp otvoren je u Francuskoj 1913. godine. Na prijedlog Engleza, europski su kampisti 1932. godine osnovali svoju međunarodnu kamping udruhu (IFCC) u Nizozemskoj.⁵ Povijest kampiranja u Americi započinje krajem 19. stoljeća, 1861. godine Frederik William Gunn, upravitelj škole „Gunnery School for Boys, Washington“, vodio je grupu studenata na 40 milja dugo pješaćenje od Milforda do Long Island Sounda. Nakon dvodnevno hodanja, dječaci su deset dana kampirali u prirodi i onda ponovno pješaćili natrag. Već 1876. godine u Americi je osnovan prvi privatni kamp. Dr. Joseph Trimble Rothrock osnovao je kamp za dječake slabašna zdravlja koje je vodio u kampove u prirodi u cilju poboljšanja njihova zdravlja i praktične primjene dotadašnjih akademskih saznanja.⁶ Utjecaj kampinga se iz Europe počinje širiti u Americi gdje dobiva na velikoj popularnosti. Osnivaju se

³ Horst Nitschke: Kamp budućnosti, vodič za planiranje, obnovu, modernizaciju i upravljanje kampom budućnosti. KUH Poreč, IGL Salzburg, AS Press Ljubljana, 3.4.2023

⁴ www.britannica.com/EBchecked/topic/91358/camping, 3.4.2023

⁵ Cvenić Bonifačić, J.: Kamping, osnove hrvatskog i europskog kamping turizma, poreč 2011, str 10

⁶ Cvenić Bonifačić, J.: Kamping, osnove hrvatskog i europskog kamping turizma, poreč 2011, str 10

kamping udruženja (ACA – American Camping Association) i izviđačko udruženje BSA (Boy Scout Association). U Njemačkoj su 1924. godine njemački savez kanuista i savez kajakaša pokušali „šatorovanje“, pokušali su to prikazati kao odličan način za provođenje godišnjeg odmora. U Italiji 1958 godine vlada donosi zakon o regulaciji „izvan hotelskog turizma“. Od iduće godine broj noćenja počinje naglo rasti zbog porasta dolaska kamping gostiju. U početku u domaći gosti su bili u manjini, ali kasnije su prestigli broj stranih gostiju.

U Hrvatskoj se razvoj kampinga kreće malo kasnije nego u zemljama Europe. 1953. godine postojalo je 18 registriranih kampova koji su mogli primiti 5400 gostiju. Iste je godine ostvareno čak 186 000 noćenja. Kampove su u početku osnivali uglavnom u lijepim uvalama uz more. U početku su ih osnivali hotelske tvrtke i turističke zajednice, a nekad su nastali i inicijativom gostiju. Zbog domaće potražnje kamping turizam je rastao na području bivše države Jugoslavije. Kako nalaže Cvelić Bonifačić⁷, 1983. i 1984. godine dosegnut je vrhunac kada su kamping noćenja dosegla 35% u ukupnim noćenjima. Kamping turizam u Hrvatskoj pokazuje veliki rast u noćenjima i prihodima od samih početaka. Četvrtina ukupnih noćenja u Republici Hrvatskoj ostvarena su zbog kamping turizma. Rast kampinga ima utjecaj na turizam cijele Hrvatske, stoga je jedan od najvažnijih aspekata njezinog turizma.

1.2. Organizacije kamping turizma

Organizacije za kamping turizma bitne su za poticanje njegovog razvoja i promoviranja ponude.

EFCO & HPA (European Federation of Camping site Organisation and Holiday Park Association - Europska federacija udruga i udruženja kampova i kamp naselja) reprezentativno je tijelo karavaning i kamping industrije na razini Europe. Osnovano je u Parizu 1979. godine. Vlasnik kampa Airotel La Yoll Jean Gassier bio je prvi predsjednik i inicijator organizacije. Hrvatska je ovoj organizaciji pristupila 1996. godine na godišnjoj skupštini u Budimpešti. Ova organizacija predstavlja industriju kamping kroz šatore, autodomove, kamp kućice, bungalove i sve druge oblike smještaja. Kamping gospodarstvo unutar navedenih europskih zemalja članica sastoji se od oko 20.000 kampova čiji godišnji promet čini 22% ukupnih godišnjih prihoda od turizma. Tih 20.000 kampova posjeduje smještajni kapacitet za 10,8 milijuna gostiju, prema čemu je kamping najobuhvatniji turistički receptivni segment.⁸

⁷ Ibid

⁸ Cveniĉ Bonifaĉić, J.: Kamping, osnove hrvatskog i europskog kamping turizma, Poreĉ 2011, str 14

F.I.C.C. (Federation Internationale de Camping et Caravaning – Međunarodni savez za kamping i karavaning) je savez kampista koji ima sjedište u Bruxellesu. Osnovano je 1933. godine. Cilj ovog saveza je ujedinjavanje svih nacionalnih saveza, pružanje potpore na nekomercijalnim principima, njihovo koordiniranje te promicanje interesa i potreba kampista na međunarodnoj razini.⁹ Na početku osnivanja bilo je učlanjeno 16 klubova iz 7 država. Danas organizacija ima 56 federacija i klubova iz 32 zemlje Europe. Djelatnost F.I.C.C.-a sastoji se od promoviranja razvoja kampinga, pomaže članicama i federacija koje imaju međunarodnu kamping karticu (ICC) i radi na zaštiti interesa kampista i karavanista na nacionalnom nivou. F.I.C.C. bavi se i djelatnostima poput klasifikacije kampova na međunarodnoj razini sa standardima I.S.O i C.E.N., sigurnost i higijena kampova, standardizacija opreme te pronalazak rješenja koja poboljšavaju razvoj kampinga. To se pogotovo odnosi na zaštitu okoliša i kulturne baštine.

KUH (Kamping udruženje Hrvatske) je dobrovoljna udruga čiji je osnovni cilj okupljanje fizičkih i pravnih osoba koje se bave pružanjem kamping usluga i drugim srodnim djelatnostima, a radi zaštite i promicanja zajedničkih gospodarskih, strukovnih, znanstvenih i drugih interesa svih svojih članova. Najjača je udruga kamping sektora u Hrvatskoj i glavna djelatnost joj je predstavljanje, zaštita i zastupanje interesa članova te njihova promocija. U Hrvatskoj postoji 240 kampova od kojih 205 su dio ovog udruženja, što čini 85% kapaciteta. KUH je nastao iz ondašnjeg Turističkog saveza Jugoslavije „sekcije za naturalizam“ u hotelu Esplanade u Zagrebu 1. rujna 1978. godine. Od 1982. godine sekcija postaje „Jugoslavensko kamping udruženje u sklopu Privredne komore Jugoslavije“. Godine 1992. udruženje je preimenovano u Kamping udruženje Hrvatske¹⁰

1.3. Vrste kampova

Kampovi se po vrsti usluga razvrstavaju: ¹¹

- Kamp
- Kamp naselje
- Kampiralište
- Kamp naselje

⁹ Ibid

¹⁰ Ibid

¹¹ Ibid

U ovim objektima pružaju se usluge:

- smještaj kampista na uređenom otvorenom prostoru uz korištenje opreme za kampiranje koju gost posjeduje, a to su: kamp prikolice (karavan, kamp kućica), šatori, autodom (kamper), pokretne kućice (mobilehome) i slično ili iznajmljena oprema za kampiranje
- smještaj u građevinama kao što su bungalovi, kućica u kampu i slično
- piće, prehrana i napitci
- ostale usluge koje su namijenjene turističkoj potrošnji (npr. iznajmljivanje pokretne opreme)

1.3.1. Kamp

Kamp je objekt u kojima se pružaju usluge kampiranja (smještaj na uređenom otvorenom prostoru kao što je kamp mjesto ili kamp parcela), smještaj u građevinama (kamp kućice, bungalov i slično), druge ugostiteljske usluge te ostale usluge namjenjene turističkoj potrošnji. Mogu se pružati i usluge bavljenja sportom ili neki drugi oblik rekreacije na otvorenom prostoru u sklopu kampa ili izvan njega.

Kamp mora imati

- recepciju unutar ili ispred ulaza u kamp
- minimalno 10 smještajnih jedinica
- zajedničke sanitarne čvorove
- sanitarni elementi za goste
- ostale građevine s opremom i uređajima za kampiranje gostiju i pružanje ostalih obveznih usluga u kampu
- najmanje 70% smještajnih jedinica za smještaj kampista, a preostalih najviše 30% smještajnih jedinica mogu biti građevine

1.3.2. Kamp naselje

Kamp naselje je objekt u kojem se gostima pružaju različite ugostiteljske usluge koje ispunjavaju uvjete sukladno propisima za vrstu Kamp i neke od vrsta (jedne ili više vrsta ili više objekata jedne vrste): Hotel, Aparthotel, Turističko naselje i Turistički apartmani.¹² U kamp naselju pružaju se

¹² Pravilnik o razvrstavanju, minimalnim uvjetima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata kampova iz skupine "Kampovi i druge vrste ugostiteljskih objekata za smještaj" članak 7

usluge usluživanja i pripreme hrane i pića te ostale usluge namjenjene turističkoj potrošnji. Kamp naselje gostima mora osigurati neki oblik rekreacije ili bavljenje sportom. Jedan ugostitelj upravlja kamp naseljem u cjelini. U kamp naselju mogu poslovati druge pravne ili fizičke osobe koje obavljaju djelatnosti koje su namijenjene turističkoj potrošnji.

Kamp naselje mora imati sljedeća obilježja:

- Minimalno 60% ukupnog kapaciteta mora biti kamp mjesto ili kamp parcela koje ispunjavaju uvijete vrste kamp
- Najviše 40% ukupnog kapaciteta smještajnih jedinica moraju ispunjavati uvijete za neke od vrsta smještaja kao što su: aparthotel, hotel, turistički apartmani i turističko naselje
- Kamp naselje mora imati recepciju koja pruža usluge po pravilniku vrste kamp, no pojedini dijelovi mogu imati vlastitu recepciju sukladno propisima kategorizacije (aparthotel, hotel, turistički apartmani i turističko naselje)

1.3.3. Kampiralište

Kampiralište je objekt koji pruža usluge kampiranja s mobilnom opremom koju posjeduje gost. ova vrsta smještaja može imati maksimalno 30 smještajnih jedinica kao što su kamp parcela ili kamp mjesto. Kampiralište također mora imati sanitarni čvor, pojedine sanitarne elemente za goste i recepciju koja se nudi na zahtjev gosta. Ova vrsta smještaja karakteristična je za Hrvatsku zbog velikog broja malih kampova koji ne mogu udovoljiti odredbama i zahtjevima kampova s dvije zvjezdice. Mora imati recepciju na poziv gosta i sanitarije za goste.

1.3.4. Kamp odmorište

Kamp odmorište je objekt koji nije namijenjen dugotrajnom zadržavanju, već zaustavljanjima i kratkim odmorima. Zbog toga nema posebne sadržaje za zabavu i rekreaciju, samo osnovne sadržaje kao što su struja, voda i sanitarije. Kamp odmorište ne nudi usluge hrane i pića. Pruža usluge kampiranja ili za jedno noćenje ili kratki odmor. Smještajne jedinice kao što su kamp parcele i kamp mjesta, a recepcija je na poziv gosta. Kamp odmarališta zbog svoje namjene se najčešće nalaze uz ceste, gradove i u blizini prirodnih i kulturnih atrakcija.

2. Održivi razvoj turizma

Čist i očuvan okoliš je od presudnog značaja za uspješne turističke aktivnosti. Okoliš se u današnje vrijeme zbog turizma ubrzano devastira zbog aktivnosti koje su potrebne za njegovo održavanje kao što su: promet, smještajni kapaciteti, transport itd. Pri tome puno stakleničkih plinova se ispušta u atmosferu, zagađuju se vode i gomila se prevelika količina otpada. Destinacije zbog toga propadaju i nisu više atraktivne u očima turista. Održivi turizam je planirana inicijativa upravljanja resursima koja ne uzrokuje devastaciju okoliša i ostvaruje ekonomske, društvene, kulturne i ekološke vrijednosti. Teži ostvarenju biološke raznolikosti, kulturnog integriteta ekološkim procesima i sustavima koji stvaraju dobrobit i blagostanje u cijelom društvu. Sustav održivog razvoja turizma može se primijeniti u svim destinacijama i gospodarskim subjektima u turizmu. Održivi turizam uzima u obzir okolišne, gospodarske i socijalne učinke, ali i potrebe destinacije, sektora, posjetitelja i okoliša. Održivost turizma odnosi se na očuvanje okoliša i kultura lokalnih zajednica dok zadovoljavaju potrebe turista i osiguravaju dugoročni rad industrije¹³

U obzir se moraju uzeti želje i potrebe domaćina i turista. Održivi razvoj turizma mora dovesti sklad lokalnih interesa s regionalnim i nacionalnim interesima. Glavni cilj je trajno izbjeći rizik šteta i zagađenja u fizičkom i socijalnom okruženju, tj. da nijedna šteta nije konstantna. Održivi turizam suprotnost je masovnom turizmu koji je bio prisutan i razvijan u mnogim dijelovima Hrvatske, ali i svijeta. Koncept održivog turizma je orijentiran prema destinacijama masovnog turizma zbog degradiranja destinacije i njezinih resursa. Samim time se i pogoršava poslovanje i smanjuje se profit. Takav oblik turizma nije održiv zbog svojeg štetnog utjecaja, stoga dolazi novi trend održivog turizma. Taj trend proizlazi iz trenda „povratka čovjeka prirodi“ zbog čovjekovog konstatnog boravka i užurbanog života u gradu. To uključuje boravak u netaknutoj prirodi, zdravu domaću hranu, aktivnosti u prirodi, učenje tradicije i običaja. Potrošači svakim danom postaju sve više osviješteni ekoloških i socijalnih problema te i oni sami zahtijevaju promjene kojima se turizam mora prilagoditi.

Održivi razvoj turizma uključuje:

- optimalno korištenje prirodnih resursa uz očuvanje biološke raznolikosti, ekoloških procesa i prirodne baštine

¹³ Brochado A., What makes a glamping experience great?

- poštivanje kulturnih i društvenih vrijednosti te očuvanje tradicije i kulturne baštine uz međusobno razumijevanje i toleranciju
- dugoročno planiranje uz napredak gospodarstva i smanjivanje siromaštva te neprestan doprinos socijalnim prilikama unutar zajednice

Za održiv turizam prije svega potrebna je promjena svijesti, od toga sve kreće. Kad ljudi postanu svjesni svojeg utjecaja na svoje okruženje pokreće se promjena. Osviještenost je jako bitna kod poduzetnika i tvrtki, većinom kreće od njih, ali i kod turista. Poduzeća danas ulažu velika financijska sredstva održivi razvoj turizma zbog dobrobiti koje donosi i profita. Ulaganje u zelene tehnologije donosi mnoge dobrobiti kao što su nova radna mjesta, kružna ekonomija, gospodarenje otpadom, energetska učinkovitost, uštede i drugo. Europska unija u zadnjih nekoliko godina jako potiče ovakav tip razvoja, pa tako i ovakav tip turizma i pristup.

Djelovanje i ciljevi održivog turizma provedeni kroz 12 ciljeva koje je postavila Europska unija. Ciljevi se odnose na ekološke, društvene i ekonomske utjecaje koji su vezani za razvojnu politiku održivog turizma. Politike održivog turizma naglašavaju dva smjera utjecaja: maksimaliziranje pozitivnog i minimaliziranje negativnog utjecaja na društvo i okoliš.

1. Ekonomska održivost – osiguranje održivosti i konkurentnost turističkih destinacija i poduzeća kako bi bila u stanju dugotrajno napredovati i osigurati korist
2. Dobrobit lokalne zajednice – maksimaliziranje doprinosa turizma gospodarskom napretku destinacije uključujući lokalno zadržavan udio potrošnje posjetitelja
3. Kvaliteta radnih mjesta- poboljšavanje količine i kvalitete lokalnih poslova stvorenih radi turizma i koje turizam održava, uključujući razinu plaće, uvijete rada i dostupnost svima, bez diskriminacije na temelju spola, rase, invaliditeta i bilo koje druge osnove
4. Društvena pravednost – težnja uspostavljena opsežne i pravedne raspodjele gospodarskih i društvenih koristi ostvarenih turizmom u čitavoj destinaciji, uključujući povećanje prilika, prihoda i usluga dostupnih siromašnima
5. Zadovoljstvo posjetitelja – osiguranje sigurnog, zadovoljavajućeg i ispunjavajućeg iskustva posjetitelja dostupnog svima, bez diskriminacije vezane za spol, rasu, invaliditet ili bilo koju drugu osnovu
6. Lokalno upravljanje – davanje prava glasa lokalnim zajednicama i njihovo uključivanje u planiranje i donošenje odluka o upravljanju i budućem razvoju turizma u njihovome području

7. Blagostanje zajednice – održavanje i poboljšanje kvalitete života lokalnih zajednica, uključujući društvene strukture i pristup resursima, pogodnostima i sustava održavanja života, izbjegavajući bilo koji oblik društvene degradacije i iskorištavanja
8. Kulturno bogatstvo – poštivanje i poboljšanje povijesnog nasljeđa, autentične kulture, tradicije i osebnosti destinacija
9. Fizički integritet – održavanje i poboljšanje kvalitete krajobraza, kako urbanog tako i ruralnog, izbjegavanje fizičke i vizualne degradacije okoliša
10. Biološka raznolikost – podržavanje očuvanja prirodnih područja i staništa te biljnog i životinjskog svijeta i minimaliziranje njihovog oštećivanja
11. Učinkovito korištenje resursa – minimaliziranje korištenje rijetkih i neobnovljivih izvora u razvoju i radu turističkih objekata i usluga
12. Čistoća okoliša – svođenje na najmanju razinu zagađenja zraka, vode i zemlje te stvaranje otpada koje uzrokuju turistička poduzeća i posjetitelji¹⁴

2.1. Održivi razvoj

Održivi razvoj je razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjih generacija bez ugrožavanja budućih generacija da zadovolje svoje. Usklađen je s prirodnim okruženjem u kojem djeluje, pa je samim time održiv gledajući dugoročno. Održivi razvoj teži stvaranju boljeg svijeta u kome će ekonomski, ekološki, kulturni i sociološki faktori biti u ravnoteži. Strategija održivog razvoja govori da je čovječanstvo povezano s okruženjem i zavisi od njega. Sve ljudske aktivnosti ovise od okruženja u kojem ljudi obitavaju, tako da se prirodi mora dati više nego što se uzme, kako bi se mogla obnoviti. Održivi razvoj nije samo lista zahtjeva koja se mora ispuniti već je usmjerenje kojega se mora pridržavati.

Koncept održivog razvoja ima bazu u tri ključna principa:

1. Princip ekološke održivosti - koji osigurava kompatibilan razvoj s vitalnim ekološkim procesima, biološkom raznovršnošću i biološkim resursima;
2. Princip socijalne i kulturne raznovrsnosti - koji osigurava kompatibilan razvoj s kulturnim i tradicionalnim vrijednostima ljudskih zajednica i da doprinosi jačanju njihovog integriteta

¹⁴ European Sustainable Tourism: Context, Concepts And Guidelines for Action, Global Jean Monnet Conference 2007

3. Princip ekonomske održivosti - koji osigurava ekonomski efikasan razvoj s otvorenom mogućnosti da i buduće generacije koriste resurse ¹⁵

Polovinom 20. stoljeća naučnici i organizacije počeli su upozoravati na sve veći štetni utjecaj društva. Sva upozorenja rezultirala su održavanjem Prve konferencije UN-a o životnoj sredini 1972. godine. Konferencija se smatra prvom prilikom da se na međunarodnoj razini predoče problemi i zagađenja životnog okruženja. Pojam održivog razvoja pojavio se tek osamdesetih godina 20. stoljeća. točnije, 1980. godine na Svjetskoj konferenciji zaštite koju je objavila Međunarodna unija za zaštitu prirode u suradnji sa Svjetskim fondom za prirodu i Programom ujedinjenih nacija za životnu sredinu. Veću popularnost dobio je tek 1987. godine u Brundtland izvještaju na konferenciji Svjetske komisije za životnu sredinu i razvoj. U izvještaju se izrazio problem siromaštva juga i velika neodrživa potrošnja sjevera. Samo usklađeni i ujedinjeni razvoj može dovesti do boljitka i kvalitetnog i održivog razvoja. Značajan pomak u razvijanju ideje održivog razvoja dogodio se na Drugoj konferenciji Ujedinjenih naroda u Rio de Janeiru 1992. godine. U nju je bilo uključeno preko 100 predsjednika država i vlada, predstavnika iz 178 zemalja, s ukupno 17 000 sudionika.¹⁶ Pitanje održivog razvoja se odnosi na svaki problem koji može ugroziti napredak kao što su siromaštvo, nezaposlenost, tehnologija, dugovi i drugi problemi. Na konferenciji su doneseni dokumenti za rješavanje tih problema, a to su:

- Deklaracija o okolišu i razvoju (Deklaracija iz Rija)
- Agenda 21
- Izvještaj o načelima šumarstva
- Konvencija i promjeni klime
- Konvencija o biološkoj raznolikosti

Sedamnaest ciljeva održivg razvoja koji poznati i kao globalni ciljevi, su ciljevi prema kojima Ujedinjeni narodi kreiraju svoje politike i programe kako bi se postiglo blagostanje u svijetu te pružanje iste prilike svima. Globalni ciljevi su:

1. Iskorijeniti siromaštvo svuda i u svim oblicima
2. Iskorijeniti glad, postići sigurnost hrane i poboljšanu ishranu te promovirati održivu poljoprivredu
3. Zdravlje – osigurati zdrav život i promovirati blagostanje za ljude svih generacija

¹⁵ Stojanović, V.: Turizam i održivi razvoj, Novi Sad 2011, str 199

¹⁶ Vojvodić, V.: Zaštita okoliša

4. Osigurati uključivo i kvalitetno obrazovanje te promovirati mogućnosti cjeloživotnog učenja
5. Postići rodnu ravnopravnost i osnažiti sve žene i djevojke
6. Osigurati pristup pitkoj vodi za sve, održivo upravljati vodama te osigurati higijenske uvijete za sve
7. Osigurati pristup pouzdanoj, održivoj i suvremenoj energiji po pristupačnim cijenama za sve
8. Promovirati uključiv i održiv gospodarski rast, punu zaposlenost i dostojanstven rad za sve
9. Izgraditi prilagodljivu infrastrukturu, promovirati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati aktivnost
10. Smanjiti nejednakost unutar i između država
11. Učiniti gradove i naselja uključivim, sigurnim, prilagodljivim i održivim
12. Osigurati održive oblike potrošnje i proizvodnje
13. Poduzeti hitne akcije u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih posljedica
14. Očuvati i održivo koristiti oceane, mora i morske resurse za održivi razvoj
15. Zaštititi, uspostaviti i promovirati održivo korištenje kopnenih ekosustava, održivo upravljati šumama, suzbiti dezertifikaciju, zaustaviti degradaciju tla te spriječiti uništavanje biološke bioraznolikosti
16. Promovirati miroljubiva i uključiva društva za održivi razvoj, osigurati pristup pravdi za sve i izgraditi učinkovite, odgovorne i uključive institucije na svim razinama
17. Ojačati načine provedbe te učvrstiti globalno partnerstvo za održivi razvoj¹⁷

¹⁷ Ciljevi održivog razvoja dostupno na <https://idop.hr/ciljevi-odrzivog-razvoja/> (pristup: 15.06.2023.)

Slika 1 17 ciljeva održivog razvoja

2.2. Održivi razvoj turizma u Hrvatskoj

Hrvatska se dosta rano uključila u svjetske i europske procese dogovora o održivom razvoju. Još 1972. donesena je „Rezolucija o zaštiti čovjekove sredine“. Procjena utjecaja na okoliš provodi se još od sredine 70-ih godina prošlog stoljeća, a zakonom je propisana 1980. godine. U godini Svjetskog skupa o okolišu i razvoju u Rio de Janeiru, 1992., donesena je „Deklaracija o zaštiti okoliša“ kojom se Hrvatska opredjeljuje za održivi razvoj.¹⁸

Zaštita okoliša zahtjeva usklađivanje sektora i njihovu integraciju. Svi dionici države, Vlada, županije, gradovi, općine i drugi dionici moraju kooperirati i zajednički djelovati. Snažno vodstvo je potrebno kako bi se postigao konsenzus i cjelokupno djelovanje. održivi razvoj turizma je kontinuiran proces te njegov utjecaj i napredak se mora stalno pratiti. Korektivne mjere su moraju uvoditi ako je potrebno. Provedbu politike energetske učinkovitosti na nacionalnoj razini provode institucije: Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, HERA te ostala ministarstva.

U Hrvatskoj održivi turizam jako je slabo razvijen s obzirom na potencijal koji Hrvatska ima. U Hrvatskoj pojavljuje se ekoturizam, ali i on nije jako razvijen, čak je i zanemaren u zaštićenim područjima. Hrvatska ulaže u zelene hotele koji su jedan korak prema održivom razvoju. Zeleni hoteli imaju mnoge pozitivne strane poslovanja koje su usmjerene prema održivom razvoju:

¹⁸ Sunara Ž, Jeličić S., Petrović M.: Održivi turizam kao konkurentna prednost Republike Hrvatske

korištenje obnovljivih izvora energije, recikliranje i odvajanje otpada itd. Korištenje obnovljivih izvora energije može znatno smanjiti izdatke hotela te s time povećati profit i smanjiti zavisnost od uvoza energenata. Manji troškovi znače i bolju konkurentnost na tržištu, što znači i bolje poslovanje i profit. Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost doprinosi održivom razvoju turizma ulaganjem u projekte. Primjer njihovog poslovanja je ulaganje u turističku infrastrukturu parkova prirode i nacionalnih parkova. Mnoge projekte financira i Europska unija iz svojih fondova i daje bespovratna sredstva za takve investicije.

3. Glamping turizam

Tijekom prošlog desetljeća kampovi su doživjeli transformaciju kroz implementaciju inovativnog smještaja, glampinga. Razvoj modernih kampova je odgovor ponude na zahtjev potražnje za udobnim boravkom u prirodnom okruženju. Glamping je turistička aktivnost integrirana s prirodom te smatra kao novi način percepcije i angažiranja s prirodom.¹⁹ Odnosi se na oblik kampiranja koji nudi višu razinu udobnosti i luksuza u usporedbi s klasičnim kampiranjem. Razlikuje se od klasičnog kampiranja zbog inovativnosti i udobnih smještaja stvarajući dobru atmosferu. Rastući je trend turizma koji povezuje elemente glamura i kampiranja, od tih riječi dolazi riječ glamping, pružajući jedinstveno i luksuzno iskustvo koje nadilazi konvencionalne smještajne jedinice. Predstavlja bajkovit odmor koji jamči nezaboravna iskustva.

Zahtjevi koji se odnose na turizam razvijali su se posljednjih nekoliko godina, a danas ljudi sve više traže autentična iskustva u kontekstu održivosti.²⁰ Glamping obuhvaća i podizanje ekološke svijesti nudeći smještaj koji je inovativan i „izvan okvira“. S obzirom na rastuću potražnju ekoturizma, glamping se savršeno uklapa u nove trendove i vrlo je konkurentan na tržištu. Potreba i popularnost za rekreacijom i provođenje vremena na otvorenom uz povećanu brigu za održiv razvoj i prirodu dovode do razvoja i rastuće potražnje za glampingom od 2008. godine. Glavni cilj glampinga je pružanje jedinstvene usluge i iskustva s udobnim i održivim smještajem.

Često se naziva „kampiranje s pet zvjezdica“, glamping je obično povezan s luksuznim šatorima koji se nalaze na slikovitim lokacijama. Izraz glamping ima reputaciju da nadmašuje praktičnost i nelagodu klasičnih malih šatora za kampiranje. Za glamping se kaže da je trend u kojemu se „priroda susreće s luksuzom“. Glamping ima potencijal revolucije globalnog turizma. Njegova popularnost proizlazi najviše iz sposobnosti da povezuje ekstravagantan smještaj s kvalitetom od pet zvjezdica, a istovremeno pruža kontakt s prirodom i divljinom. Glampisti mogu uživati u raznim aktivnostima na otvorenom kao što su planinarenje, climbing, rafting, vožnja sportskim vozilima i drugo.

Glamping smještaj vrhunski je opremljen da nudi najbolju uslugu. Postao je sinonim za luksuz u obliku šatora, iako ne mora nužno biti tog oblika. U glamping smještaju moći će se naći

¹⁹ Sun T., Huang T.,: Research of Glamping Tourism Based on the Aesthetics of Atmosphere, dostupno na

²⁰ Angelini A.,: Luxury tourism in sustainable accommodation – what can compromise the tourist experience? An analysis of glamping in Italy

kvalitetna i udobna posteljina, privatna kupaonica, kuhinja za pripremu jela, klimatizirane sobe i drugo. Mogu se nuditi i zabavni i rekreativno sadržaji kao što su bazeni s termalnom vodom, wellness&spa i vodeni parkovi. Smještajne jedinice obično su na osamljenim mjestima dalje od drugih tako da glampistima nude privatnost za razliku od kampiranja. Smještaj za glamping kombinira različite hotelske usluge i pogodnosti s iskustvima utemeljenim na prirodi.

²¹Glamping kućice mogu biti u raznim oblicima kao što su:

- Šatori
- Yurtovi
- Kućice na drvetu
- Teepee šatori
- Mobilne kućice
- Kupole
- Viseće kupole
- Kabine
- Prikolice
- Kolibe
- Eko lože

Iskustva i trend glampinga nadahnjuje poduzetnike da transformiraju svoje kampove kroz ekstremnu preobrazbu koristeći koncepte glampinga. Odabir glampinga kao konkurentne strategije postao je trend u turističkoj industriji s prepoznatljivim sloganima, imidžom i brzim širenjem informacija. Širenje informacija i promocija preko društvenih mreža u velikoj su mjeri pridonijeli njegovu razvoju.

Unatoč odstupanju od tradicionalne srži kampiranja, glamping može privući novi tržišni segment koji se sastoji od gostiju hotela koji traže glamur i udobnost. Takvi gosti imaju veću platežnu moć te si mogu priuštiti takav smještaj. Povezivanjem najboljih elemenata hotelijerstva i kampiranja, glampingu je glavni cilj ponovo otkrivanje privlačnosti kampiranja.

Glampisti su suvremeni turisti s većom platežnom moći te većim očekivanjima i zahtjevima od drugih turista. Spremi su platiti više kako bi dobili najbolje iskustvo. Glampisti su ekološki osviješteni gosti koji vole kontakt s prirodom i traže bijeg od užurbanog gradskog života. Iako

²¹ Jiandong L., Xiaolei W., Zheng D., Guo C., Yuqiang F.: Antecedents of Costomer WOM in glamping: The critical role of original ecology, str 2

vole boraviti u prirodi ne žele se odreći luksuza i udobnosti koje glamping smještaj pruža. S obzirom na kuhinju gosti žele zdrava jela od svježih i organskih sastojaka, kao i dobru prezentaciju i ukus jela. Od osoblja se očekuje individualna ljubaznost, personalizacija usluga, razumijevanje i ljubaznost na najvišem nivou.

3.1. Povijest glampinga

Glamping je stekao veliku popularnost kao životni izbor i trend putovanja od početka 2000-ih godina. Međutim, glamping je relativno novi pojam, ali ideja datira još od prije stotine godina unazad. Točno podrijetlo povijesti glampinga i dalje je diskutabilno.

Ideja je počela od plemskih i vojnih pohoda starih naroda. Korijeni se mogu pratiti od povijesnih ličnosti poput Ganghisa Khana. Tijekom 1100-ih godina, mongolska plemena naseljavala su yurte, prijenosni domovi ukrašeni osnovnim sadržajima. Bili su praktični za vojne pohode jer se lako rastavljaju na jednom mjestu i sastavljaju na drugom. Također mogli su lako izdržati razne vremenske prilike. Prve yurte stvorila je mongolska zajednica Mongola u Sibiru 600 godina prije Krista. Postojale su dvije glavne vrste yurta, ger i bentwood. Ger je bio stil šatora koji su razvila i koristila mongolska plemena.

Mongolsko carstvo zauzimalo je veliku geografsku površinu. Kako se carstvo širilo, širio se i njihov utjecaj, na zemlje istočne Europe kao što su Turska i Rumunjska. U Turskoj su bili česti sve do 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća. U Mađarskoj se mogu naći i danas u ruralnim područjima. Osmanski Turci, iako nisu upotrebljavali izraz „glamping“, uspostavljali su raskošne „gradove“ kao pokretne palače za sultana. Bili su namijenjeni za kampanje vojske, ceremonije, izlete i proslave sultana i njegovih podanika. Raskošni šatori imali su vezanja, svilene tkanine, raskošni namještaj i skupocjene prostirke.

Početak 1900-ih u Africi su boravili bogati američki i europski putnici koji su tražili luksuzno iskustvo dok su bili na safariju. Putovanja su bila za višu klasu društva koji su se htjeli iskušati u streljanju životinja poput lavova, nosoroga, slonova, bivola i leoparda. Željeli su uzbuđenje avantura na otvorenom u prirodi, ali se nisu htjeli razdvojiti od udobnosti kreveta i namještaja. Šatori Canvas safari često su bili opremljeni izvrsnim perzijskim prostirkama, posteljinom od plišanog plašta, električnim generatorima, šampanjcem te usluge kuhara za pripremu jela.

Danas ljudi imaju drugačije motive za glamping nego u prošlosti. Ljudi se žele maknuti od gradskog života i svakodnevne sredine, ali se ne žele odreći udobnosti. 1920-ih i 1930-ih počelo je promicanje vođenja zdravog načina života koji potiče boravak u prirodi i bavljenje

rekreacijskim i sportskim aktivnostima. Osim toga boravak u selu pružao je sigurno mjesto u usporedbi s gradovima koji su bili uništeni bombama. 1950-ih kampiranje je manje imućnim obiteljima pružalo priliku da provedu godišnji odmor.

Većina ljudi koji će otići na odmor u glamping kamp su ljudi iz grada koji imaju manje kontakta s prirodom. Tržišni segment glampinga su ljudi veće platežne moći zbog luksuza koji nude glamping resorti. Ljudi koji najčešće putuju u glamping resorte su ljudi srednjih godina te mladi ljudi u svojim tridesetima. Mladi ljudi traže nezaboravna iskustva, dok ljudi srednjih godina imaju veći dohodak te glamping nudi udobnost koju oni trebaju. Glamping se bazira provođenju vremena u prirodi i uživanje u aktivnostima na otvorenom. Trend promicanja svijesti zdravog života također je zaslužan za popularnost glampinga. Glamping nudi mnogo sportskih aktivnosti i aktivnosti na otvorenom što ga čini savršenim za rekreaciju i aktivan odmor.

Transformacija kampiranja započela je 1990-ih godina prošlog stoljeća kada je potaknut razvoj motornih kućica, mobilnih kućica i kamp prikolica. S time je i počela preobrazba jednostavnih kampova koji su imali skromne objekte u moderna i visokokvalitetna odmarališta i parkove za odmor. Pojavljuju se novi gosti koji nisu bili kamperi te sada otkrivaju ova mjesta za odmor u kojima mogu boraviti u prirodi, ne odvajajući se luksuza.

U 21. stoljeću svijest o okolišu i njegovoj zaštiti postala je sve veća i ljudi su počeli raditi promjene. Javljaju se potrebe za smještajem koji nema negativan utjecaj na okoliš, ali da i dalje nudi udobnost i sve usluge koje su bile dostupne do sada. Počela je transformacija kampiranja u luksuz kao nekada u prošlosti. Na tržište došao je novi inovativni tip smještaja poznatiji kao glamping. Počeo se širiti po svijetu tako da putnici mogu doživjeti kontakt s prirodom, ali da nisu u potpunosti u njoj. Prvenstveno to je bilo novo iskustvo za mnoge posjetioce. New York Times objavio je članak u 2008. godini i predstavio koncept glampinga kao ekološki prihvatljiv odmor.

3.2. Zakonodavni okvir glampinga u Republici Hrvatskoj

Poslovanje glampinga u Republici Hrvatskoj je određeno je Pravilnikom o razvrstavanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine kampovi (NN 54/2016). Pravilnik je 10.6.2016. godine donijelo državno tijelo Ministarstvo turizma.

Glamping se u pravilniku spominje u članku 14 pod nazivom „Definicija, vrste i kapacitet osnovnih smještajnih jedinica“. U stavci 6 istog članka navodi se „Na osnovnim smještajnim jedinicama nalazi se pokretna oprema za kampiranje: šator, kap prikolica (kamp kućica,

karavan), autodom (kamper), pokretna kućica (mobilhome), glamping kućica, glamping oprema i slično.²² U članku 8 navode se detaljnije informacije vezane za glamping kućicu. To je pokretna oprema za kampiranje od čvrstog materijala koja nije čvrsto vezana za tlo, neuobičajnog je oblika ili je prostorno postavljena na neuobičajen način (npr. pod zemljom, na stupovima, drvu, vodi, stijeni i slično), s ili bez kupaonice.²³

U članku 9 navode se detaljnije informacije za glamping opremu. Glamping oprema je pokretna oprema za kampiranje, nije ili je samo djelomično od čvrstog materijala, pruža višu razinu od uobičajene usluge (npr. šator s kupaonicom) i/ili je prostorno postavljena na neuobičajen način (npr. na stupovima, drvu, vodi, stijeni).²⁴ Pravilnik u dijelu zakona „Vrsta kamp“ u članku 36 opisuje usluge koje se pružaju u kampu i navodi u članku 1 „iznajmljivanje pokretne opreme za kampiranje; stolova, stolica, vreća za spavanje, šatora, kamp prikolica (kamp kućica; karavan), pokretnih kućica (mobilhome), autodom (kamper), glamping kućica, glamping opreme i slično.“²⁵ Dalje u članku pod stavkom 7 opisuje se kapacitet smještaja za gostiju kampista : „Od ukupnog kapaciteta objekta izraženog brojem smještajnih jedinica 70% kapaciteta mora biti osigurano za smještaj gostiju – kampista na osnovnim smještajnim jedinicama (kamp mjesto i/ili kamp parcela). Preostalih 30% smještajnih jedinica može biti u građevinama. Na najviše 40% osnovnih smještajnih jedinica mogu biti postavljeni mobilhomovi ili glamping kućice“²⁶ U stavci 8 dalje se definira kapacitet smještaja; „Objekt može imati mobilhomove i glamping kućice na 50 % osnovnih smještajnih jedinica tako da pojedinačno ne prelaze 40% kapaciteta.“²⁷

4. Povezanost glampinga i održivosti

Putovanja i transport djeluju kao veliki zagađivači okoliša i atmosfere. Prijevozna sredstva ispuštaju stakleničke plinove, rade buku, zagađuju okoliš i drugo. Zagađenje se odvija na svim razinama, na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj. Kako se utjecaj turizma širi zagađenje ima sve veći utjecaj na međunarodnoj razini. Turizam se bazira na putovanjima za koja su potrebna prijevozna sredstva, bez toga turizam ne bi bio moguć. Zbog toga se počinje razvijati svijest za

²² Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine kampovi, NN 54/2016, 1409 dokument, izdanje 10.6.2016.

²³ Ibid

²⁴ Ibid

²⁵ Ibid

²⁶ Ibid

²⁷ Pravilnik o razvrstavanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine kampovi NN 54/2016, 1409 dokument, izdanje 10.6.2016.

putovanja koja ne bi zagađivala okoliš i poticala bi održivi razvoj. Ekološki svjesna i prihvatljiva putovanja stavljaju snažan naglasak na očuvanje okoliša i održivost koje prati obrazovanje i društvena svijest.

Evidentan porast turista s izraženom odgovornošću i povećanom ekološkom angažiranošću koja naročito dolazi do izražaja putovanjima u području bogata prirodnim nasljeđem. Prema istraživanju Trip Advisora provedenog 2012., 71% ispitanih turista se izjasnilo da će pri planiraju svojih putovanja praviti ekološki prihvatljive izbore u sljedećih 12 mjeseci. Za proteklih 12 mjeseci ta je brojka iznosila 65%. U studiji CREST-a navodi se istraživanje TravelGuarda prema kojem se tvrdi da je evidentan porast svijesti o važnosti odgovornog putovanja kako od turističkih profesionalaca tako, tako i od konzumenata, zaključujući pri tome da je „zeleni turizam došao da ostane“. ²⁸Odgovorno putovanje umanjuje negativne utjecaj na okoliš i povećava socio-ekonomski učinak na lokalnu zajednicu. Odgovorno putovanje se povezuje s definicijama ekoturizma.

Trend ekoturizma postaje sve više popularan i ljudi postaju svjesni njegove važnosti. Ekoturizam je doživio brzi rast u posljednjih 20 godina. Nudi raznolika iskustva koja povezuju aktivnosti vezane za prirodu i okoliš, jednostavni smještaj u eko-objektima, interakcija s osobljem na licu mjesta i mogućnosti učenja. Prva, formalna definicija ekoturizma, koja nastaje 80-ih godina prošlog stoljeća, vezuje se za ime Ceballos-Lascuraina koji o ovoj vrsti turizma govori kao o putovanju u relativno netaknuto ili nezagađeno prirodno područje sa specifičnim ciljem izučavanja, poštivanja i uživanja u pejzažu, njegovoj flori i fauni, kao i u svim postojećim kulturnim aspektima. ²⁹ Ključna načela ekoturizma su: ³⁰

- Smanjenje negativnog utjecaja na prirodu
- Učenje važnosti o očuvanju okoliša
- Komunicirati s odgovornim tvrtkama koje ulaže u lokalno okruženje i zaštitu
- Oslanjanje na infrastrukturu koja je u skladu s lokalnim okruženjem

Glamping je vrsta ekološki odgovornog putovanja i ekoturizma. Uz glamping biti zelen i odgovoran ne znači odreći se luksuza. Predstavlja turistički proizvod koji je spoj kampiranja i luksuza koji je smatra trendom. Mnoga imanja i odredišta nude svu raskoš koju bi turisti mogli

²⁸ Arifhodžić M., Odgovorni turizam i proces edukacijske interakcije

²⁹ Arifhodžić M., Odgovorni turizam i proces edukacijske interakcije, str. 197 IBID

³⁰ [How Ecotourism And Glamping Are A Perfect Fit - \(inspiredcamping.com\)](http://inspiredcamping.com)

poželjeti, ali da i dalje imaju na umu poštivanje prirode i njihove zajednice. Glamping resorti poduzeli su velike mjere opreza kako bi umanjili fizičke, socijalne, bihevioralne i psihološke učinke svoje djelatnosti.³¹ Iz perspektive zajednica glamping je pronašao mjesto u mnogim razvojnim strateškim poljima. Smanjuje turizam i njegove negativne posljedice na području ili regiji gdje se odvija, pa i njegovim stanovnicima. Utjecaj zgrada na okoliš postaje nova zabrinutost 21. stoljeća te mnoge zajednice gledaju da očuvaju okoliš radeći održivi smještaj. Glamping pomaže smanjenju negativnog utjecaja na okoliš zbog dizajna konstrukcija, tako što su napravljene fleksibilno i s mogućnosti premještanja na drugo mjesto. Zbog toga se glamping smještaj preporučuje za ruralna područja ili zaštićena područja. Uz to glamping se bazira na digitalnoj detoksikaciji kako bi se ponovo povezali s prirodom. Glamping odlično utječe na okoliš zbog toga što čini ljude svjesnijima, zbog toga više ljudi će brinuti o okolišu i htjet će ga sačuvati. Glamping resorti koriste obnovljive izvore energije kao što su solarna energija, vjetroagregati i generatori vode. U europskim glamping resortima su dostupni solarni tuševi i suhi toaleti. Glamping odmarališta imaju mali ugljični otisak što pokazuje da priroda i luksuz mogu biti kompatibilni. To je dokaz da se mogu razvijati održiva putovanja i ekološki prihvatljiv turizam.

4.1. Održive metode i tehnologije glamping resorta

Smještajne jedinice glamping resorta izgrađene su od ekološki održivih materijala koji imaju mali ili nulti utjecaj na okoliš te se mogu kvalificirati kao održive strukture. Dizajnirane su tako da koriste pasivni solarni dizajn koji iskorištava položaj zgrade radi uštede energije. Primjena energetske učinkovite strategije dobro dizajniranoj smještajnoj jedinici smanjuje potrebe za hlađenjem i grijanjem. Ključno je postaviti prozore prema jugu tako da se izbjegava pregrijavanje ljeti i hlađenja tijekom proljeća i jeseni. Potrebno je imati dobre prozore s tri sloja stakla radi dobre izolacije, kao što je potrebno izolirati dobro i cijelu smještajnu jedinicu. Zbog toga nije potrebno imati klimu ili izvor grijanja u kući te se tako smanjuju financijski troškovi. Ovaj dizajn kuće smanjuje potrošnju energije za čak 90%³².

Glamping odmarališta koriste off-grid tehnologiju. Off-grid omogućava objektu da ne ovisi o javnim elektroenergetskim tvrtkama za potrebe električne energije. Neovisno djeluje s obzirom na druge objekte jer ne koristi energiju od vanjskih dobavljača električne energije i javne

³¹ Glamping.com – Why glamping is the best way to travel green, dostupno na

³² [What is off the grid? - \(techopedia.com\)](http://www.techopedia.com/what-is-off-the-grid/)

elektromagnetske mreže. Takav objekt ima opremu ili infrastrukturu na raspolaganju da proizvodi i distribuira električnu energiju. Oslanja se na unutarnje izvore električne energije kao što su vjetroturbine ili solarni paneli ugrađeni u blizini ili unutar objekta. Ovi samodostatni sustavi osiguravaju neprekidno i kontinuirano napajanje električnom energijom. Javni pružatelji energije su često skloni kvarovima i poremećajima, koje izvanmrežni pristup svodi na minimalnu razinu i predviđa bilokakav prekid rada.

Hrana je jako bitan dio svake ugostiteljske djelatnosti. Glamping potiče interes za nabavu organske i lokalno uzgojene hrane. Takav način rada podupire vlasnike da sami proizvode svoju hranu i proizvode za goste. Ova praksa potiče želju za proizvodnjom, žetvu i uzgoj hrane ili nabavu namjernica od lokalnih uzgajivača. Smanjuje se ugljični otisak i podržava se lokalne zajednice. Posjetitelji imaju priliku sudjelovati u organiziranim aktivnostima traženja hrane i prikupljanja dostupnog lokalnog voća i povrća. Ovo pruža gostima priliku da iskuse nova kulinarska iskustva i vrednuju održive mogućnosti hrane.

Pridržavanjem načela održivog razvoja vodi se brigu i okolišu, smanjuje se ugljični otisak. Aktivnosti glampinga ne proizvode visoku količinu ugljičnog dioksida i drugih stakleničkih plinova. Čak i udaljenost glamping resorta od većih gradova i mjesta nije velika, što znači da ni prijevozna sredstva neće jako utjecati na okoliš.

5. Glamping u Hrvatskoj

Hrvatska je jedna od vodećih turističkih zemalja na mediteranskoj obali i u Europi. To može zahvaliti povoljnom geografskom položaju, razvedenoj obali, blagoj klimi, bogatoj kulturnoj baštini i povijesti te mnogim prirodnim ljepotama. U Hrvatskoj dostupne su razne vrste smještaja kao što su kampovi, hoteli, hosteli, difuzni hoteli, apartmani, vile i kuće za odmor. Glamping se pojavljuje kao nova vrsta smještaja u Hrvatskoj tek prije nekoliko godina. U Hrvatskoj glamping je novi pojam koji se tek probija na tržište, ali dobiva veliku popularnost. Glamping kao ideja se jako dobro uklapa u turističke strategije i projekcije zbog održivosti i smanjenja masovnog turizma. Masovni turizam u Hrvatskoj i dalje predstavlja problem zbog degradacije okoliša i kulturne baštine, te je potrebna promjena kako bi se spriječila daljnja šteta za naš okoliš i sam turizam.

Hrvatska ima predispozicije za razvoj glampinga i razina luksuza u glampingu se može usporediti s hotelima od 5 zvjezdica. S održivim materijalima, dobrom izolacijom i izgradnjom, glamping može pružiti smještaj u svako doba godine. S time bi se mogao riješiti glavni problem hrvatskog turizma, a to je sezonalnost. Sezona bi se mogla produžiti što bi stvorilo više prihoda i potrebu za radnim mjestima.

Iako je dobio na popularnosti, konsenzus glampinga je još uvijek nedefiniran kao i njegovi aspekti kvalitete. Ovaj problem nije prisutan samo u Hrvatskoj, već i u Europi. Ne postoji dobra standardizacija glamping jedinica, vrsta i razina kvalitete usluge. Službeni državni dokumenti vezani za kamping u Hrvatskoj spominju glamping jedinice i opremu, ali ne navode adekvatan sustav kategorizacije i vrednovanja. Prema tome, glamping oprema i jedinice nemaju općeprihvaćenu klasifikaciju, kao niti specifične karakteristike usluge i kvalitete. Nedostatak dosljednosti i jasnoće u kategorizaciji rezultira različitim mišljenjima i interpretacijama glampinga u kontekstima.

U Hrvatskoj postoje glamping resorti, ali mnogo glamping smještaja locirano je u kampovima širom Hrvatske. Ponuda glamping resorta u Hrvatskoj još uvijek je slaba i nema je dovoljno. Glamping se naziva trendom koji pretvara kampiranje u nešto superiorno i luksuzno. Mnogo kamping resorta počeli su pratiti trend glampinga pa su počeli s gradnjom glamping jedinica. Taj trend bilježio je brzi rast 2000-ih godina. U tim godinama također počele su se javljati prve tvrtke za gradnju glamping kućica. 2003. godine pojavljuje se jedan od najboljih proizvođača mobilnih kućica i šatora u Europi, Adria Mobile Homes. Tvrtka NORD postala je prvi proizvođač mobilnih kućica u Hrvatskoj 2014. godine.

Kako raste popularnost glampinga u Hrvatskoj tako raste i broj gostiju koji žele odsjesti u ovakvoj vrsti smještaja. Kako bi se znali prilagoditi potražnji moramo znati njezine karakteristike. U istraživanju „Glamping – new outdoor accommodation“ iz 2017. godine autora Ana-Marija Vrtodušić Hrgović, Josipa Cvečić Bonifačić i Ivana Licul opisuju karakteristike glampista koji su boravili u Hrvatskoj:³³

- Mlađi i obrazovani turisti sa većim i stalnim primanjima
 - Za odluku o glampiranju utjecat će dob i nacionalnost – Njemci i Nizozemci obično unaprijed odlučuju o putovanju
 - Putovanje s obitelji najčešći je oblik putovanja brz obzira na nacionalnost, dob i dohodak
 - Većina ispitanika posjetila je Hrvatsku u prošlosti, mladi odrasli ljudi su već nekoliko puta posjetili Hrvatsku, ali najstariji gosti su najvjerniji
 - Mladi ljudi najčešće prvi puta posjećuju glamping odredišta
 - Većina ljudi voli istraživati nova odredišta u već posjećenim zemljama
 - Više od polovice ispitanika nije ostajalo u mobilnim domovima drugih zemalja
 - Ispitanici su ocjenili glamping smještaj u kojemu su boravili s vrlo visokim rezultatom
- Većina glampista su žene, muškarci su u manjini. Najviše glampista ima između 36 i 45 godina te imaju završenu srednju školu i zaposleni su. Glampisti su turisti s većim primanjima te se njihova primanja kreću između 2000 i 5000 eura mjesečno. Najviše dolaze iz Njemačke, pa Austrije, Nizozemske, Hrvatske, Slovenije i Italije. Prije su najviše boravili u kampovima, hotelima i obiteljskim smještajima. Najviše ih dolazi autom, pa autodomom, avionom i drugim prijevoznim sredstvima. Vole se mnogo baviti aktivnostima na otvorenom, manjima se bavi malo ili se ne bavi uopće sa aktivnostima na otvorenom.

³³ Vrtodušić Hrgović, A., Cvečić Bonifačić J., Licul I.,: Glamping the new outdoor accommodation dostupno na

6. Noa glamping resort

Noa glamping resort nalazi se na otoku Pagu u blizini Zrće Party plaže u Zadarskoj županiji, na granici s Ličko-Senjskom županijom. Otvoren je 15. srpnja 2018. godine. Površine je 60 000 metara kvadratnih i kategoriziran je s četiri zvjezdice te sadrži 50 glamping kućica, odnosno vila. Nekada se na istom mjestu nalazio kamp s dvije zvjezdice. Noa Grupa d.o.o. U resort je uložila 15 milijuna kuna u ovaj projekt.

Slika 2 Noa glamping resort

Resort pruža luksuzne, čiste i uredne kućice i prostore koje se nalaze nedaleko od Noa Beach cluba. Smještajne jedinice su dobro izolirane i klimatizirane te sadrže udobne krevete i kuhinje, kupaonice, sve što bi gostima trebalo da se osvježe uz nezaboravna iskustva na festivalu. Svaka vila ima dvije spavaće sobe, dvije kupaonice, dnevni boravak, kuhinju i blagavaonicu. Neke vile ima privatni bazen, terasu i prostor za roštiljanje. U odmaralištu se nalazi bankomat, prostor za prtljagu, fitness centar, recepciju koja je dostupna 24 sata dnevno i room service na zahtjev gosta. Nudi se besplatan wi-fi i besplatno parkiralište. U resortu se nalazi Noa Zipline koja počinje od parkirališta i završava u Lift beach klubu. Putuje se zrakom preko Noa Zrće plaže i Jadranskog mora s prekrasnim pogledom na planinu Velebit i okruženje otoka Paga. Kućni ljubimci nisu dozvoljeni te je plaža udaljena 50 do 200 metara, ovisi o položaju kućice.

Slika 3 Beach party Villa Noa

Napravljene su od ekološki prihvatljivih materijala kako bi se uklopile u okoliš i okruženje Paga. Vile su napravljene od drva, balirane slame te su krovovi kokosovim supstratom i zemljom radi toplinske izolacije. Svaka vila ima bio jamu i pročišćena se voda koristi za navodnjavanje okoliša. Glamping kućice od slame i šatori dobili su najviše ocjene prema sustavu certificiranja energetske učinkovitosti. Osoblje služi goste električnim vozilima, a dostupni su i električni automobili za najam.

Noa glamping resort je osmišljen za zabavu i opuštanje. U ponudi su mnoge zabave na plaži i bogati program noćnog života. Nude se zabavni sadržaji kao što party boat gdje se gosti mogu zabavljati na brodu uz glazbu. U blizini nazale se noćni klubovi, beach barovi, restorani i fast food mjesta. Ocjene resorta su odlične na internetu. Na booking.com ocjenjeno je s 8,1/10, a na stranici TripAdvisor za 4,5/5, na online reservations 8,1/10. Ocjene usluge, lokacije, udobnosti, usluge su vrlo dobre i odlične na navedenim stranicama. Ocjene vrijednosti za novac i čistoće su u padu s obzirom na prijašnje vrijeme.

Beach party vila smještena je najbliže plaži noćnom klubu Noa, savršeno mjesto za goste koji se žele opustiti i zabavljati. S time gosti imaju brz pristup događajima zbog dobre lokacije. Uključuje privatni bazen i dvije kupaonice. Vila može primiti šest ljudi u dvije sobe i dnevni

boravak. Jedna soba sadrži bračni krevet, druga soba dva odvojena krevete, te veliki kauč za dvije osobe u dnevnom boravku.

Zaključak

Glamping kao novi trend turizma brzo dobiva na popularnosti zbog luksuza, inovativnosti i održivosti. Turisti su spremni platiti više kako bi dobili kvalitetnu i prestižnu uslugu. Potpuno je okrenut turistu te njegovim potrebama i željama. Glamping savršeno prati nove trendove zdravog života, kontakta s prirodom i rekreacijom. Održive tehnologije i način poslovanja stavljaju glamping na prvo mjesto u pogledu ekološki osviještenih turista, ali i mnogih drugih. Velika je konkurencija na tržištu smještaja zbog svojih sadržaja. Stvara put prema održivom razvoju i potiče održivi turizam što je ključno za budući razvoj, ne samo turizma nego ljudske civilizacije općenito. Potiče dobrobit svih što je bitno za ostvarenje održivog razvoja. Glamping daje priliku ruralnim i malim sredinama da razvijaju turizam i to na ekološki način. Ima pozitivan utjecaj na okoliš i zajednice. S time se stvaraju radna mjesta i bolji život za zajednicu.

Posebna je prilika za zaštićena mjesta i područja koja su degradirana zbog masovnog turizma. Hrvatska je zbog svojih predispozicija, ali i razvitka jedna od vodećih turističkih zemlja u Europi. Hrvatska ima veliki potencijal za razvoj glampinga zbog prirodnih ljepota, blage klime, bogate povijesti i raznolikih događanja tokom godine. Četvrtina noćenja u Hrvatskoj zauzima kamping, tako da bi razvoj glampinga mogao pridonijeti povećanju broja noćenja. S time bi se smanjio masovni turizam koji je prisutan u mnogim djelovima zemlje te se mnoge destinacije degradiraju i postaju manje poželjne upravo zbog masovnog turizma. Osim masovnog turizma razvoj glampinga može riješiti problem sezonalnosti tako da turizam u Hrvatskoj postane cjelogodišnji. Zbog dobre izolacije i udobnosti kućica u glamping smještaju može se boraviti u svako doba godine. Turizam je jako orijentiran prema morskim područjima, dok se kopneni dio zanemaruje. Glamping daje mogućnost razvijanja i drugih dijelova Hrvatske kao što se vidi i po ponudi glamping resorta u radu. Mnogi su na obali, ali se inicijativa počinje primjenjivati na kopnu.

Hrvatski zakon je neadekvatan što se tiče regulative glampinga. U zakonu se detaljno opisuje poslovanje kampinga, glamping se samo spominje u par članaka. Ne navodi se pravila za kućice, parcele i druge karakteristike što znači da poslovanje može biti neregulirano. Ne postoji standardizacija za glamping jedinice i za kvalitetu. To nije samo problem u Hrvatskoj već i u Europi. Potrebno je ažurirati zakon kako bi poslovanje bilo regulirano i jednako za sve.

Popis literature

KNJIGE

1. Bonifačić Cvelić J. – Osnove hrvatskog i europskog kamping turizma, Poreč 2011
2. Bjelica A., Blažević B., Črnjar M., Stepinac Fabijanić T., Avelini Holjevac I., Knežević R., Mrnjavac E., Peršić M., Simončić V., Serdinjšek D., Smolčić Jurdana D., Srkoč M., Trumblić I., Đ. Učur M., Vujić V. – Održivi razvoj turizma, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 2005
3. Blažević B., - Turizam u gospodarskom sustavu, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, 2007

ČLANCI

4. Eremić G., - Novi trendovi kamping turizma – glamping i obiteljski kampovi, 2020
5. Cetina E. – Održivi razvoj turizma u Hrvatskoj, Istarsko Veleučilište Pula, 2022
6. Sunara Ž., Jeličić S., Petrović M., - Održivi turizam kao konkurenstka prednost Republike Hrvatske, Visoka škola za menadžment i dizajn „Aspira“, Split, 2013
7. Notarstefano C., - European Sustainable Tourism Context, Concepts and Guidelines for action, Global Jannet Monnet Conference, 2007
8. Vrtodušić Hrgović A., Cvelić Bonifačić J., Licul I. – Glamping – New Outdoor Accomodation, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, 2018
9. A Craig C., Karabas I., - Glamping after the coronavirus pandemic, Murray State University, Murray, USA, 2021
10. Wykes O., - Sustainable stays Tread Lightly when you travel, 2023
11. Lucivero M., Camping and Open-Air Tourism: An Opportunity for Sustainable Tourism in Costal Areas, Universitat Politecnica de Catalunya, Barcelona, Španjolska
12. Lu J., Wang X., Dai Z., Chen G., Feng Y. – Antecedents of costomer WOM in glamping: The critical role of original ecology, Internacion Journal of Hospitality management, 2021
13. Cvelić Bonifačić J., Cerović C., Milohnić I. – Glamping – Creative Accomodation in Camping resorts: insights and opportunities
14. Sun T., Huang T. – Reasearch of Glamping Tourism Based on The Aestetics of Atmosphere, 2023

15. Brochado A., Brochado F. - What makes a glamping experience great?, 2019

INTERNETSKE STRANICE

16. <https://www.arenaglamping.com/hr/cesta-pitanja/sto-je-glamping>
17. <https://www.arenaglamping.com/en/faq/what-is-glamping>
18. <https://glampinghub.com/blog/history-of-glamping/>
19. <https://www-emerald-com.ezproxy.nsk.hr/insight/content/doi/10.1108/JHTT-06-2017-0039/full/pdf?title=what-makes-a-glamping-experience-great>
20. <https://ojs.sijm.it/index.php/sinergie/article/view/1297/465>
21. <https://www.techopedia.com/definition/30226/off-the-grid>
22. <https://ecobnb.com/blog/2022/08/sustainable-glamping-experience-nature/>
23. <https://www.inspiredcamping.com/ecotourism-and-glamping-with-soul/>
24. <https://www.poslovnih.hr/hrvatska/na-korak-do-plaze-zrce-otvaraju-glamping-resort-342321>
25. <https://www.24sata.hr/promo-sadrzaj/potpuno-drugacija-dimenzija-zabave-u-noa-glamping-resortu-591196>
26. <https://punkufer.dnevnik.hr/clanak/ekoloski-osvijesteni-luksuz-na-hrvatskoj-ibizi--527887.html>
27. <https://adriacamps.com/kamp/noa-glamping-resort/>
28. <https://www.noa-zrce.com/en/glamping>
29. https://www.tripadvisor.com/Attraction_Review-g651687-d3407360-Reviews-Noa_Beach_Club-Novalja_Island_of_Pag_Zadar_County_Dalmatia.html
30. <https://www.noa-zrce.com/en/glamping>
31. https://www.booking.com/searchresults.hr.html?aid=333370&label=noa-t5VaGGYBfajsH8qhcPHp7QS630484247509%3Apl%3Aata%3Ap1%3Ap2%3Aac%3Aap%3Aneg%3Afi%3Atikwd-301650484286%3Alp1007612%3Ali%3Adec%3Adm%3Appccp%3DUmFuZG9tSVYkc2Rllyh9Ye7BFAsTyVd6FoONnMy1LEw&highlighted_hotels=2279597&redirected=1&city=-100686&hlrd=no_dates&source=hotel&expand_sb=1&keep_landing=1

Popis ilustracija

Slike

Slika 1 17 ciljeva održivog razvoja	14
Slika 2 Noa glamping resort.....	26
Slika 3 Beach party Villa Noa	27